

УДК 338.24:502.56/.568

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ПАРАДИГМА ДЛЯ УКРАЇНИ

О.Л. Червінський-Івашура, здобувач*

Розглянуто питання сталого розвитку аграрного сектору України, індикатори сталого розвитку, історичне та сучасне нормативно-правове поле державного стратегічного планування стійкого розвитку в аграрному секторі.

Сталий розвиток аграрного сектору, індикатори сталого розвитку, державне стратегічне планування.

Основною альтернативною моделлю суспільного поступу України і світу є концепція сталого розвитку.

В економіці України помітно окреслюються такі самі тенденції, як і в решті країн світу: глобалізація, випереджаючий розвиток сфери послуг, збільшення інтелектуальної складової виробництва, інформатизація, вичерпування традиційних джерел економічного зростання. Наслідки соціально-економічних реформ свідчать, що в складних умовах виходу з кризи відносні переваги мають регіони світу, які використовують адекватні методи та інструменти управління економічних, екологічних та соціально-інституціональних складових сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сталого розвитку як загальносвітова модель розвитку широко досліджується й розвивається в Україні. Під керівництвом Ю.І. Костенка та Б.Є. Патона було розроблено концепцію сталого розвитку України, здійснено ряд політичних та структурних кроків на шляху її впровадження. Проте впровадження у вигляді нормативно-правових актів на рівні держави ці кроки не знайшли.

* Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор М. З. Швиденко

Впроваджена Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року (Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 03.02.2010 № 121-р) як базовий програмний документ втратила чинність.

У цілому вченими й політикумом опрацьовано теоретичні аспекти сталого розвитку та актуальні проблеми його реалізації в Україні, розглянуто регіональні та галузеві особливості, здебільшого з ухилом на екологічну складову.

Водночас, реалізація концепції сталого розвитку аграрного сектору й сільських територій та довгострокового планування розвитку вимагає більш глибокого аналізу даної проблеми, шляхів її вирішення, а також ефективних критеріїв розробки планових показників та оцінки результатів її впровадження.

Мета дослідження – проаналізувати сталий розвиток як актуальну модель економічного розвитку економіки та аграрного сектору України. Вивчити базові засади та нормативно-правове поле стратегічного планування розвитку агропромислового комплексу в контексті сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Новітню модель економічного розвитку як відповідь на виклик глобальної природно-господарської трансформації було сформульовано у 1992 р. у Ріо-де-Жанейро на Всесвітній конференції з проблем розвитку і довкілля [2]. Вона отримала назву сталого (стійкого) розвитку (СР).

Суть сталого розвитку полягає в забезпеченні такого господарського зростання, яке дає змогу гармонізувати відносини людина – природа (довкілля) та зберегти навколишнє природне середовище для нинішнього і майбутніх поколінь.

Проблематика стійкого розвитку набуває значного поширення і в окремих державах та регіонах, і в міжнародному співтоваристві в цілому.

У підходах до визначення суті стійкого розвитку на початковому етапі домінувала екологічна складова. Нині ж стійкий розвиток означає, поряд з екологічними, широке коло економічних та соціальних питань у їх взаємозв'язку та взаємодії.

Для створення умов, що сприяють сталому розвитку сільського господарства та розвитку сільських районів необхідно внести значні корективи в національну та міжнародну сільськогосподарську, екологічну та макроекономічну політику як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються [15]. Комісія зі сталого розвитку [2] уперше розглянула зазначені проблеми на своїй третій сесії в 1995 році.

Проблему сталого ведення сільського господарства також було розглянуто в 1997 році в межах п'ятирічного огляду здійснення Порядку денного на XXI століття, коли урядам було настійно запропоновано приділяти пер-

шочергову увагу виконанню зобов'язань, узгоджених на Всесвітній зустрічі на вищому рівні з проблем продовольства, що відбулася в 1996 році.

З офіційних документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (ВССР, 2-4 вересня 2002 р.) [1] стає зрозуміло, що перехід до сталого розвитку передбачався лише з 2005 р. Держави планети (що входять до ООН) повинні як слід підготуватися в концептуально-стратегічному та організаційно-управлінському плані до реалізації нової цивілізаційної парадигми, тобто створити концепції, плани дій, стратегії, програми, органи (служби, ради тощо) для того, щоб реалізувати новий для світової спільноти курс (форму) соціально-економічного розвитку. А десятиліття 2005–2014 рр. стає, за рішенням ВССР, декадою початку переходу світової спільноти до сталого розвитку.

Базуючись на основних цілях, декларованих ООН, Україна вважала доцільним перехід до сталого розвитку.

Українська модель СР розробляється в умовах зтяжної економічної кризи і господарської депресії, тому багато її положень є гіпотетичними.

Концепція СР України розроблена під керівництвом Ю.І. Костенка та Б.Є. Патона. У ній зазначено, що Україна може забезпечити СР тільки шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно-технологічної реструктуризації виробництва, використання творчого потенціалу всіх членів суспільства для розбудови й процвітання держави.

Реалізація концепції СР ґрунтується на реальних соціально-економічних, природних, географічних, екологічних та геополітичних передумовах конкретної держави.

Стратегічні інтереси СР держави полягають у забезпеченні стабільного соціально-економічного зростання з урахуванням сприятливого стану навколишнього середовища і раціонального використання, охорони та відтворення природно-ресурсного потенціалу.

Реалізація концепції СР ґрунтується на реальних соціально-економічних, природних, географічних, екологічних та геополітичних передумовах конкретної держави. Виходячи з відповідних передумов, концепція СР України забезпечується за допомогою цілеспрямованої політики, що включає такі рівні: *державний, регіональний, місцевий*.

Ключовими завданнями СР України є здійснення принципово нової структурної політики, нарощування власного продовольчого потенціалу, подолання енергетичної кризи, формування ефективної еколого-економічної політики держави.

Перехід України до СР передбачає три етапи:

1. Перехідний – подолання еколого-економічної кризи, макроекономічна стабілізація, формування передумов для підвищення рівня життя населення, збалансування виробництва й споживання.

2. Передбачає вирішення завдань структурної перебудови економіки держави, розв'язання паливно-енергетичної проблеми, демократизацію

суспільства, забезпечення високої якості життя, збалансованого використання природно-ресурсного потенціалу.

3. Забезпечення СР на базі нових секторів економіки, створення екологічно-чистих виробництв, а також глобальної системи екологічної безпеки та фундаменту ноосферного розвитку.

Аналіз економічної ситуації в країні та сільському господарстві зокрема, свідчить про знаходження на першому етапі шляху до сталого розвитку.

На сьогодні в Україні відсутні законодавчо закріплені державні інститути, які опікувалися питаннями сталого розвитку як України в цілому, так і окремих галузей і територій.

Оцінку стійкого розвитку здійснюють за допомогою індикаторів сталого розвитку – показників, які дозволяють судити про стан чий економічної, соціальної або екологічної змінної. Основною метою введення індексів є оцінка ситуації або події, для прогнозу розвитку ситуації, що склалася, і розробки її вирішення. Існує близько 130 індикаторів, що характеризують різні сторони та аспекти стійкого розвитку.

Проте, на сьогодні відсутні обґрунтовані кількісні критерії, що дозволяють вимірювати ступінь стійкості розвитку держав, окремих регіонів і територій [3, 26]

Одна з найповніших за охопленням систем індикаторів сталого розвитку розроблена КСР ООН. Індикатори розбиті на основні групи:

- індикатори соціальних аспектів сталого розвитку;
- індикатори економічних аспектів сталого розвитку;
- індикатори екологічних аспектів сталого розвитку (включаючи характеристики води, суші, атмосфери, інших природних ресурсів, а також відходів);
- індикатори інституційних аспектів сталого розвитку (програмування та планування політики, наукові розробки, міжнародні правові інструменти, інформаційне забезпечення, посилення ролі основних груп населення).

Індикатори сталого розвитку для України (згідно з проектом Закону України «Про Концепцію переходу України до сталого розвитку» [12]) – це доступні для обрахування показники соціального, екологічного та економічного стану держави або її конкретного регіону, які дають змогу оцінити інтенсивність просування на шляху сталого розвитку. Ці показники повинні відображувати такі характеристики:

Соціальні:

- життєвий рівень населення;
- якість людських ресурсів;
- захищеність життєдіяльності.

Екологічні:

- якість атмосфери, гідросфери та літосфери.

Економічні:

- економічний розвиток;
- характеристики споживання;
- фінансові ресурси та механізми.

Перелік індикаторів затверджується Національною комісією сталого розвитку України (згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 1997 р. № 1491 [14], втратив чинність).

На перехідному етапі необхідно використовувати інтегральні індикатори сталого розвитку для оцінки стану системи людина – природа в цілому.

Цим проектом закону [12] також пропонувалися основні засади реформування економіки в контексті сталого розвитку. Зокрема, умовою переходу до моделі сталого розвитку визначалася структурна перебудова економіки на засадах обов'язкової інтеграції екологічної політики в стратегію економічних реформ. По відношенню до аграрної сфери зазначеним законопроектом пропонувалися такі головні напрями діяльності:

- впровадження екологічно обґрунтованих систем ведення сільськогосподарства та адаптованих до місцевих умов технологій;
- застосування мікробіологічних засобів захисту рослин;
- розширене впровадження органічного землеробства, тобто сільськогосподарської діяльності із застосуванням біологічних методів захисту рослин та оптимальним використанням мінеральних добрив;
- реалізація заходів щодо підвищення родючості ґрунтів та продуктивності орних земель за умови зменшення їх площі;
- збільшення обсягу виробництва високоякісних продуктів харчування, обґрунтована зміна структури харчування населення та забезпечення контролю якості сільськогосподарської продукції;
- сприяння розвитку екологічно збалансованих сільських поселень;
- впровадження ефективного контролю за використанням генетично модифікованих організмів.

На сьогодні чинним нормативно-правовим документом, який визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку держави є Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [4].

Цей документ встановлює загальний порядок розроблення, затвердження та виконання зазначених прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку.

У 2011 році Кабінет Міністрів України запропонував «Проект Закону про державне стратегічне планування» [13]. Даним законопроектом визначається перелік документів державного стратегічного планування розвитку країни на довго-, середньо- та короткостроковий періоди, їх зміст, основні стадії розроблення, реалізації та моніторингу (оцінки виконання), повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері державного стратегічного планування. Проте чіткі акценти стосовно стратегічного планування в контексті сталого розвитку в ньому відсутні. Пропонований Закон направлено на друге читання (станом на 09.2013 р.).

Ключові елементи чинного закону [4] та проекту закону «Про державне стратегічне планування» [13] не містять чітких регламентів і посилань на державне стратегічне планування в окремих галузях, зокрема у сільському господарстві та суміжних галузях. Тому проведемо аналіз даного питання та супровідного нормативно-правового поля в загальному історичному ракурсі доби незалежності та з огляду сучасної адміністративної реформи органів виконавчої влади [23, 24] (Указ Президента України №1085/2010 від 9.12.2010 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади», Указ Президента України № 370/2011 від 6.04.2011 р. «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади»)

Проект закону «Про державне стратегічне планування» [13] передбачено як ключовий у *Національному плані дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава"* [25] з прийняттям у травні 2013 р. Проте, станом на липень 2013 р., зрушення щодо прийняття даного документу відсутні.

У Національному плані дій на 2013 рік передбачено задля розвитку базових галузей сільського господарства визначити стратегічні пріоритети діяльності органів виконавчої влади у сфері аграрної політики до 2020 року та інструментів їх реалізації через:

- видання Кабінетом Міністрів України акта про затвердження *Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року* [20, 21] (серпень 2013 р.)

- винесення на громадське обговорення проекту акта Кабінету Міністрів України про затвердження Програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року (у чотиримісячний строк після видання зазначеного акта).

Для забезпечення сталого розвитку сільських територій пропонується видання Кабінетом Міністрів України акта щодо затвердження *Концепції розвитку сільських територій* (у чотиримісячний строк після видання акту КМУ щодо Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року), передбачивши, зокрема:

- *напрями та інструменти розвитку соціальної інфраструктури сільських територій;*
- *створення моделей підвищення рівня зайнятості та доходів сільського населення;*
- *напрями розвитку сільського аграрного туризму, народних промислів, підприємництва тощо.*

Для забезпечення продовольчої безпеки держави пропонується внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України "Про основні засади забезпечення продовольчої безпеки" (вересень 2013 р.), передбачивши, зокрема:

- *формування комплексної системної державної аграрної політики у сфері гарантування продовольчої безпеки;*
- *визначення чітких критеріїв та показників для оцінки стану продовольчої безпеки України, в тому числі визначення питомої ваги вітчизняного продовольства в загальному обігу продовольчої продукції;*
- *визначення індикаторів доступності продовольства для всіх верств населення України.*

Також Національний план дій на 2013 рік передбачає створення ефективної системи стратегічного планування регіонального розвитку шляхом затвердження (з урахуванням стандартів Європейського Союзу) *Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року.*

Для впровадження національних проектів та інвестицій у сфері сільського господарства в Національному плані дій на 2013 рік пропонуються такі стратегічні напрями:

1. Реалізація національного проекту "Зерно України" – програма розвитку зерновиробництва з високими виробничими та економічними показниками через:

- затвердження попереднього техніко-економічного обґрунтування національного проекту та визначення форми участі держави у реалізації національного проекту (червень 2013 року, не виконано);
- реалізацію національного проекту в межах складових із урахуванням визначеної форми участі держави у національному проекті (протягом року, публічна інформація щодо виконання станом на 9.07.2013 р. відсутня).

2. Реалізація національного проекту "Зелені ринки" – створення мережі регіональних оптових продовольчих ринків" через:

- затвердження попереднього техніко-економічного обґрунтування національного проекту та визначення форми участі держави у реалізації національного проекту (серпень 2013 р.);
- реалізацію національного проекту в межах складових із урахуванням форми участі держави, визначеної, зокрема, Законом України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції" [6] (жовтень 2013 р.).

3. Реалізація національного проекту "Відроджене скотарство" – розроблення та реалізація програми розвитку скотарства" через:

- затвердження попереднього техніко-економічного обґрунтування національного проекту та визначення форми участі держави у реалізації національного проекту (червень 2013 року, інформація щодо виконання відсутня);

- реалізацію національного проекту в межах складових із урахуванням визначеної форми участі держави у національному проекті (протягом року, публічна інформація щодо виконання станом на 9.07.2013 р. відсутня).

Загальним програмним стратегічним документом пропонується «Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року» [20, 21]. Станом на 07.2013 р. документ пройшов громадське обговорення [9]. В обговореннях було зосереджено увагу на тому, що в Україні найближчими роками закінчується дія *Програми розвитку українського села до 2015 року* [10].

Тому в Мінагрополітики ухвалили рішення розробити *Стратегію розвитку аграрного сектору економіки до 2020 року* [20, 21], щоб визначити пріоритетні напрями реалізації аграрної політики.

Проект цього документу передбачає *три основні складові*. Перша – *соціальна*, яку ми реалізуємо через ініціативу «Рідне село» [7], зокрема, розвиток сімейних ферм та кооперації. Друга складова – економічний блок. Третя складова передбачає *екологічні питання*. Така модель практикується в країнах Європи та інших розвинених країнах. Документ допоможе забезпечити формування аграрного сектору як соціально спрямованого [9].

Загалом Стратегія передбачає низку завдань, спрямованих на гарантування продовольчої безпеки, підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, збільшення його конкурентоспроможності, лідерства вітчизняної аграрної продукції на світовому ринку тощо.

За результатами обговорення, Громадська рада рекомендувала Мінагрополітики прийняти за основу проект Стратегії розвитку аграрного сектору економіки до 2020 року у підготовці Державної програми розвитку аграрного сектору. Це покладає певні сподівання, що документ буде прийнято в зазначені у «Національному плані дій на 2013 рік...»[25] (пункт 209 таблиці) терміни.

Наведені основні складові (соціальна, економічна та екологічна) документу свідчать про його орієнтацію на сталий розвиток аграрного сектору, а характер пропонованих рішень відповідає проміжному положенню першого та другого етапів реалізації загальної концепції стійкого розвитку в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Концепція сталого розвитку є основною перспективною моделлю розвитку економіки

України та відповідає світовим трендам. Сталий розвиток з орієнтацією на соціальну та екологічну складові й характерний для Європейського союзу.

Орієнтація на сталий розвиток агропромислового комплексу та сільських територій України дозволить нівелювати вплив викликів, пов'язаних із процесами глобалізації та індустріалізації галузі, поглибити ефективність євроінтеграційних процесів у країні.

Сучасний стан економічного розвитку України відповідає здебільшого перехідному етапу до сталого розвитку, що відповідає загальносвітовим тенденціям [1].

Наявне нормативно-правове поле стратегічного планування у сільському господарстві не містить чітких ознак моделі сталого розвитку. Проте остання запропонована стратегія розвитку галузі [20, 21] та програма «Рідне село» [7] свідчать про його орієнтацію на сталий розвиток аграрного сектору та сільських територій.

Для ефективної оцінки сталого розвитку потрібно конкретизувати критерії та індикатори, які нині мають загальний та декларативний характер. Показники екологічного стану держави вивчені більшою мірою, ніж соціального та економічного. Проте для агропромислового комплексу та сільських територій потрібний чітко визначений перелік гармонізованих між собою економічних, соціальних та екологічних індикаторів, які дозволять оцінити як вихідні позиції стратегічного планування, так і проміжних етапів виконання програм.

Список літератури

1. Всемирный саммит по устойчивому развитию: глобальные и российские перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ustoichivo.ru/i/docs/210/statya1.zip>
2. Комиссия по устойчивому развитию. Сайт ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/ru/development/sustainable/csd.shtml>
3. Ерофеев П. Ю. Особенности концепции устойчивого развития / П.Ю. Ерофеев // Экономическое возрождение России. – 2007. – № 3 (13). – С. 20–29.
4. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
5. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>
6. Закон України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1561-17>
7. Ініціатива «РІДНЕ СЕЛО» Практичні кроки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/apk?nid=3389>
8. Концепція комплексної державної програми реформ та розвитку сільського господарства України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/files/00010461/Konceptiy.doc>

9. МінАПП, офіційні повідомлення прес-служби, «Громадська рада схвалила Стратегію розвитку аграрного сектору економіки до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/uk/node/7170>

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» № 1158 від 19.09.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

11. Проект Закону «Про Концепцію сталого розвитку України». Інформаційна сторінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=5962

12. Проект Закону України «Про Концепцію переходу України до сталого розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/laws/laws/nuclear/92.htm>

13. Проект Закону «Про державне стратегічне планування». Загальна інформаційна сторінка, реєстраційний № 9407 від 03.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9407&skl=7#ui-tabs-1

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Національну комісію сталого розвитку України при Кабінеті Міністрів України» від 30 грудня 1997 р. № 1491 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1491-97-%D0%BF>

15. Сайт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/>

16. Сталий розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA

17. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 3–15.

18. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / Петро Саблук // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 6.

19. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : у 3 т. / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007.

20. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uaan.gov.ua/sites/default/files/strateg_do_2020r.pdf

21. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/7644>

22. Тарасова Н. П. Индексы и индикаторы устойчивого развития / Н.П. Тарасова, Е.Б. Кручина // Материалы международной конференции «Устойчивое развитие: природа – общество - человек». Т. 2. – М., 2006 г. – С.127–144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ustoichivo.ru/i/docs/18/tarasova.pdf>

23. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 1085/2010 від 9 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/12584.html>

24. Указ Президента України «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» № 370/2011 від 6 квітня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/13340.html>

25. Указ Президента України «Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 12.03.2013 № 128/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013#n22>

26. Фролов В.И., Агафонова Е.О. Методические подходы к разработке показателей устойчивого развития сельских территорий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.usue.ru/resource/free/12/s353.pdf>

Рассмотрены вопросы устойчивого развития аграрного сектора Украины, индикаторы устойчивого развития, историческое и современное нормативно-правовое поле государственного стратегического планирования устойчивого развития в аграрном секторе.

Устойчивое развитие аграрного сектора, индикаторы устойчивого развития, государственное стратегическое планирование.

The article deals with the sustainable development of the agricultural sector in Ukraine, indicators of sustainable development. Considers historical and contemporary legal framework of the state's development of strategic planning in sustainable agriculture.

Sustainable development of the agricultural sector, indicators of sustainable development, national strategic planning.